

Амбарчян М. С.,

аспірант кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

УДК [657.37+33.021]:336.71

АНАЛІЗ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ БАНКІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ АНАЛІЗУ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті запропоновані підходи до визначення суті аналізу консолідованої фінансової звітності банків. Автором визначені місце цього виду аналізу в системі аналізу банківської діяльності та відмінності між аналізом індивідуальної та консолідованої фінансової звітності.

Ключові слова: *аналіз банківської діяльності, аналіз консолідованої фінансової звітності, відмінності між аналізом індивідуальної та консолідованої звітності.*

В статье предложены подходы к определению сути анализа консолидированной финансовой отчетности банков. Автором определены место данного вида анализа в системе анализа банковской деятельности и отличия между анализом индивидуальной и консолидированной финансовой отчетности.

Ключевые слова: *анализ банковской деятельности, анализ консолидированной финансовой отчетности, отличия между анализом индивидуальной и консолидированной отчетности.*

The ways of defining the bank consolidated financial statements analysis are considered in the article. The author determines the place of this type of analysis in the system of banking analysis and the differences between individual and consolidated financial statement analysis.

Key words: *banking analysis, consolidated financial statement analysis, differences between individual and consolidated statement analysis.*

Постановка проблеми. Існування різноманітних напрямів та методів господарської діяльності спричинює потребу у формуванні широкого спектру видів та форм аналізу банківської діяльності, які враховують особливості того чи іншого напрямку господарської діяльності. Оскільки основною формою діяльності банківських установ на світовому ринку є банківська група, найпопулярнішим видом аналізу банківської діяльності є аналіз консолідованої фінансової звітності банків. Будь-який тип фінансової звітності може бути одночасно джерелом інформації про певний предмет аналізу, так і власне предметом аналізу. Зважаючи на множинність варіантів тлумачення суті аналізу консолідованої фінансової звітності банків, автором статті розглядаються можливі підходи до тлумачення суті цього виду аналізу та його місця в системі аналізу банківської діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемі дослідження теорії та методики економічного аналізу присвячений великий обсяг наукових праць провідних учених, серед яких М. Г. Чумаченко, Є. В. Мних, В. К. Савчук, Ф. Ф. Бутинець, А. М. Герасимович, І. М. Парасій-Вергуненко, С. І. Шкарабан, І. Д. Лазаришина, Л. О. Примостка та інші. Оскільки ця стаття присвячена дослідженню суті аналізу консолідованої фінансової звітності банків (далі – КФЗБ) та його місця в системі аналізу банківської діяльності, автором були розглянуті наукові праці авторів, які досліджують види економічного аналізу та підходи до тлумачення предмета економічного аналізу, а саме: С. І. Шкарабана, І. Д. Лазаришиної, Г. І. Кіндрацької, А. Г. Загороднього, Ю. В. Безверхньої [1-4].

Зважаючи на те, що в працях зазначених авторів не здійснюється тлумачення суті аналізу КФЗБ та його завдань, виникає необхідність у вирішенні цієї наукової проблеми.

Мета і завдання дослідження. Завданнями статті є: визначення підходів до тлумачення суті поняття «аналіз консолідованої фінансової звітності банків»; визначення місця цього виду аналізу в системі аналізу банківської діяльності; визначення завдань цього виду аналізу; виявлення відмінностей між аналізом індивідуальної та консолідованої фінансової звітностей.

Виклад основного матеріалу. Аналіз банківської діяльності – це комплексна оцінка результатів діяльності банку з метою пошуку, вимірювання і обґрунтування резервів підвищення ефективності фінансових показників його діяльності [5, ст. 9]. Оскільки дослідження суті та предмета аналізу КФЗБ є невід’ємною частиною дослідження суті та предмета економічного аналізу загалом, для вирішення завдань цього дослідження доцільно розглянути наявні теорії предмета економічного аналізу. За традиційним методологічним підходом, однією з основ формування окремого наукового напрямку є існування властивого тільки цьому напрямку специфічного методологічного апарату, на основі якого здійснюється дослідження предмета на-

уки [6]. На думку С.І. Шкарабана та І.Д. Лазаришиної, в умовах сучасної теорії інформації предметом економічного аналізу стає система економічної інформації. Автори зазначають, що «суб'єкт управління має справу не з об'єктами управління у вигляді матеріальних, трудових, фінансових ресурсів..., а з економічною інформацією про їх склад, структуру, рух...» [1]. Крім цього, С. І. Шкарабан та І. Д. Лазаришина вважають, що предмет економічного аналізу може збігатися з предметом управлінського обліку та тлумачать його як «сукупність об'єктів у процесі всього циклу управління» [1]. Врахувавши зазначені погляди, можна запропонувати зображувати систему видів аналізу банківської діяльності як тривимірну множину елементів. Осями множини або основними критеріями класифікації видів аналізу банківської діяльності є інформаційна база, методологія та об'єкт аналізу банківської діяльності. Внаслідок перетину трьох осей множини утворюються різні види та напрями аналізу, одним з яких є аналіз КФЗБ.

З огляду на існування трьох осей множини, автором пропонується виділити три підходи до тлумачення поняття «аналіз консолідованої фінансової звітності банків»: 1) інформаційний підхід: КФЗБ розглядається як джерело інформації для здійснення комплексного аналізу діяльності банківської групи або діяльності учасника спільного підприємства та спільного підприємства; 2) методичний підхід: передбачає використання в процесі аналізу тільки методів аналізу фінансової звітності (вертикальний, горизонтальний, коефіцієнтний методи та експрес-аналіз); 3) управлінський підхід: визначення доцільності об'єднання компаній у банківську групу або створення банком спільного підприємства (рис. 1).

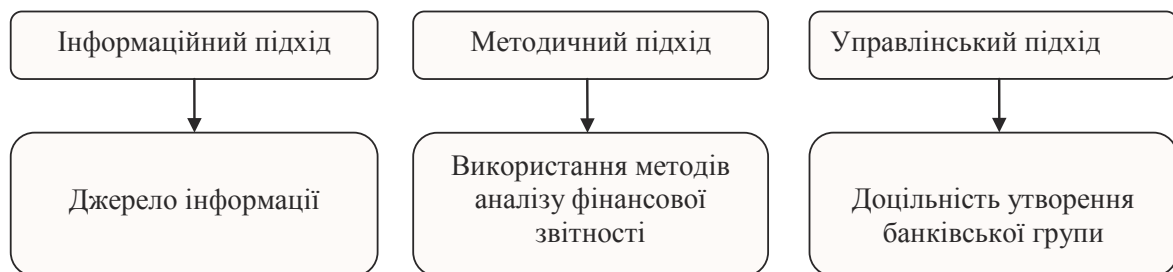

Рис. 1. Підходи до тлумачення суті поняття «аналіз консолідованої фінансової звітності банків»

З метою визначення місця аналізу КФЗБ у системі видів аналізу банківської діяльності спершу доцільно визначити основні види економічного аналізу, які є аналогічними для аналізу банківської діяльності. Так, Ю. В. Безверхня зазначає, що більшість економістів поділяють економічний аналіз на два основні види – фінансовий аналіз та управлінський аналіз [4]. Г.І. Кіндрацька та ін. визначають, що за традиційним елементарним підходом економічний аналіз поділяють на аналіз ресурсів, аналіз виробничого процесу, аналіз результатів [3]. І. Д. Лазаришина та С. І. Шкарабан поділяють фінансовий аналіз на такі види: аналіз платоспроможності та ліквідності; аналіз фінансової стійкості; аналіз показників рентабельності; аналіз ділової активності [2]. Компетенцією управлінського аналізу, на думку Ю. В. Безверхньої, є вирішення таких завдань: визначення механізму досягнення максимального прибутку; ефективний розподіл функцій у системі управління; доцільність виокремлення підрозділів [4]. На основі зазначених поглядів автором була сформована загальна структура системи видів аналізу банківської діяльності (рис. 2).

Як видно з рис. 2, аналіз КФЗБ, зважаючи на множинність тлумачення його суті, може займати різні позиції в системі видів і підвидів аналізу банківської діяльності. Відповідно до інформаційного підходу аналіз КФЗБ включає в себе фінансовий аналіз КФЗБ та управлінський аналіз КФЗБ. Так само, фінансовий аналіз та управлінський аналіз можуть бути складовими аналізу індивідуальної фінансової звітності банків, аналізу рахунків банківського бухгалтерського обліку. Згідно з методичним підходом, аналіз КФЗБ є підструктурою фінансового аналізу поряд з аналізом фінансових результатів банківської групи та фінансового стану банківської групи. Управлінський підхід дає змогу тлумачити аналіз КФЗБ як напрям управлінського аналізу банківської діяльності, метою якого є визначення характеру відносин контролю, що існують у банківській групі та характеру і розміру впливу учасників групи на загальний результат банківської групи.

Об'єктом аналізу КФЗБ є: банківська група; материнський банк; дочірні, асоційовані компанії; спільні підприємства. *Предметом* аналізу КФЗБ є: фінансовий стан та результати діяльності банківської групи в цілому та кожного з її учасників; характер відносин контролю, що існують у середині банківської групи; внесок кожного учасника групи в загальний результат групи.

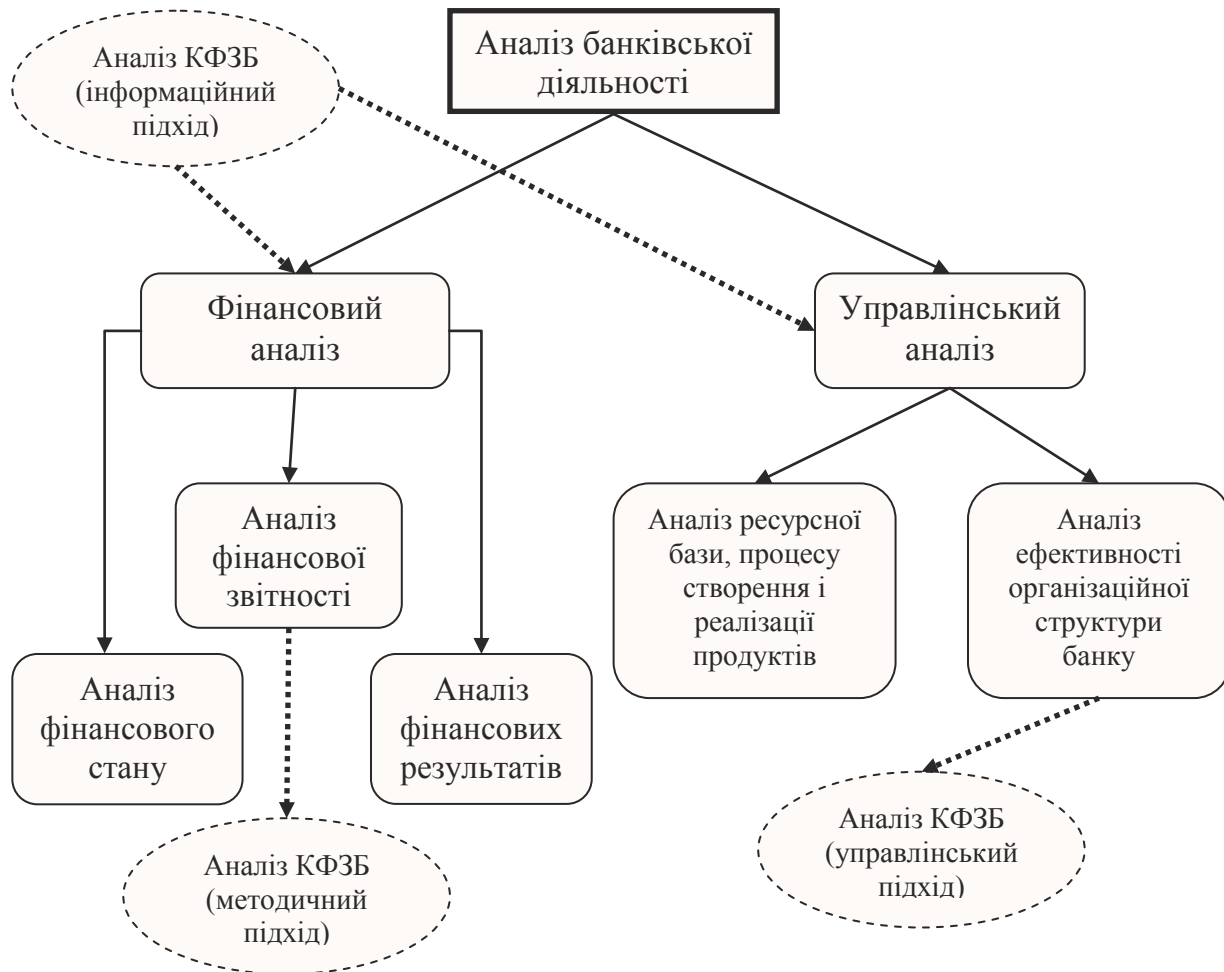

Рис. 2. Місце аналізу консолідованої фінансової звітності банків у системі видів аналізу банківської діяльності

Оскільки причиною виникнення аналізу КФЗБ є існування відносин контролю, цей вид аналізу, поряд з вирішенням загальних для аналізу банківської діяльності завдань, забезпечує вирішення специфічних завдань: 1) оцінка якості консолідованих фінансових звітів; 2) оцінка залежності значень аналітичних показників від застосовуваного методу консолідації; 3) визначення типу контролю материнського банку; 4) аналіз субконсолідованої фінансової звітності; 5) аналіз впливу результатів діяльності учасника групи на загальний результат групи.

З огляду на те, що предмет аналізу КФЗБ, на відміну від предмета аналізу індивідуальної фінансової звітності банків (далі – ІФЗБ), включає декілька елементів, важливим є визначення особливих ознак аналізу КФЗБ, не притаманних аналізу ІФЗБ. На основі дослідження консолідованого фінансового звіту банківської групи та індивідуального фінансового звіту банку автором були визначені відмінності між аналізом двох типів звітності (табл. 1) [7–8].

Таблиця 1

Відмінності між аналізом індивідуальної фінансової звітності банків та аналізом консолідованої фінансової звітності банків

Аналіз індивідуальної фінансової звітності банків	Аналіз консолідованої фінансової звітності банків
1	2
1. Передбачає аналіз господарської діяльності однієї юридичної особи.	1. Передбачає аналіз господарської діяльності декількох юридичних осіб, які діють як єдина економічна одиниця.
2. Здійснюється аналіз однієї економічної одиниці.	2. Здійснюється аналіз двох економічних одиниць: банківської групи та неконтрольованої частки.
3. У процесі аналізу враховуються всі операції з іншими юридичними особами.	3. У процесі аналізу не враховуються всі операції з іншими юридичними особами: внутрішньогрупові операції, що є операціями між юридичними особами в середині групи, виключаються.
4. Існування відповідності реальних показників діяльності банку та тлумачення показників, зазначених у звітності.	4. Відсутність відповідності реальних показників діяльності об'єктів консолідованої фінансової звітності та тлумачення показників, зазначених у звітності. Наприклад, прибуток одного об'єкта консолідації може перевищити збиток іншого об'єкта консолідації і, в результаті, група підприємств відобразить у звітності прибуток.
5. Здійснення аналізу господарської діяльності банківського характеру.	5. Здійснення аналізу господарської діяльності різних видів (банківська, небанківська фінансова, нефінансова).

Висновки. На основі проведеного дослідження автором було визначено, що для тлумачення суті аналізу КФЗБ як виду аналізу банківської діяльності може бути застосовано три підходи: інформаційний, відповідно до якого КФЗБ може розглядатися як джерело інформації для здійснення аналізу; методичний, відповідно до якого в процесі аналізу КФЗБ застосовуються методи аналізу фінансової звітності; управлінський, відповідно до якого аналіз КФЗБ використовується для визначення доцільності утворення банківської групи та ефективності діяльності кожного з учасників групи. Основними завданнями аналізу КФЗБ є: оцінка якості консолідованих фінансових звітів; оцінка залежності значень аналітичних показників від застосовуваного методу консолідації; визначення типу контролю материнського банку; аналіз субконсолідованої фінансової звітності; аналіз впливу результатів діяльності учасника групи на загальний результат групи. Особливостями аналізу КФЗБ у порівнянні з аналізом ІФЗБ є: аналіз господарської діяльності декількох юридичних осіб, як єдиною економічною одиницею; аналіз діяльності двох економічних одиниць (банківської групи та неконтрольованої частки); неврахування операцій, що відбуваються між юридичними особами в середині групи; аналіз господарської діяльності різних видів.

Література:

1. Шкарабан С. Теоретичні засади економічного аналізу в умовах становлення ринкових відносин в Україні / С. Шкарабан, І. Лазаришина // Економічний аналіз. – Тернопіль : ТНЕУ, 2008. – № 3 (19). – С. 9–13.
2. Лазаришина І. Удосконалення методичних засад диференціального аналізу та аналізу чутливості прибутку для потреб ефективного управління / І. Лазаришина, С. Шкарабан // Економічний аналіз. – Тернопіль : ТНЕУ, 2012. – № 10. – Ч. 4. – С. 224–226.
3. Кіндрацька Г. І. Структуризація економічного аналізу діяльності підприємства: управлінський підхід / Г. І. Кіндрацька, А. Г. Загородній, М. С. Білик // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Л. : Вид-во Нац. ун-ту «Львів. політехніка», 2008. – № 606. – С. 466–472.
4. Безверхня Ю. В. Управлінський аналіз як складова управлінського обліку / Ю. В. Безверхня // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – Мелітополь, 2012. – № 2 (18). – Том 3. – С. 21–28.
5. Аналіз банківської діяльності : [підручник] / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін. ; [за ред. А. М. Герасимовича]. – К. : КНЕУ, 2004. – 599 с.
6. Зоріна О. А. Методологічні підходи в економічному аналізі / О. А. Зоріна // Вісник ЖДТУ. – Житомир : ЖДТУ, 2011. – № 1 (55). – С. 89–91.
7. Registration document and annual financial report 2011 – BNP Paribas [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://media-cms.bnpparibas.com/file/21/0/document_de_ref_2011_-_gb.22210.pdf.
8. Fortis Bank NV/SA annual report 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://media-cms.bnpparibas.com/file/22/6/annual_report_fortis_bank_sa_nv_2011.22226.pdf.